

KERKELUK LEVEN

„De Heraut“ inzake doop en „pluriformiteit der kerk“.
VI.

Reeds hebben we een en ander opgemerkt over de gereformeerde belijdenisschriften en over Calvijn. We zullen over beide nog een en ander hebben op te merken.

Allereerst iets over de Franche belijdenis. „De Heraut“ beroept zich ook daarop. Maar dat is toch voor ons geen formulier van eenigheid? zal iemand vragen. „De Heraut“ evenwel geeft ten antwoord, dat deze belijdenis „der Franche Gereformeerde Kerk“ „ook voor onze Kerken op de Synode van Emden onderschreven is om daarmede haar eenigheid met deze Kerken te betuigen“. Hetgeen dan weer dienen moet, om te geloogen, dat, waar de Franche belijdenis volgens „De Heraut“ een herdoop van roomsch-gedoopten voor hen niet noodig acht, de Gereformeerde Kerken in Nederland „daarmede de wettigheid en geldigheid van den doop in de Roomsche Kerk hebben erkend“; weshalve de den Houting weer in overtreding heet te zijn tegen de belijdenis en de goede kerkelijke orde. Niet maar een zekere traditie of gewoonte, doch „een dogmatische uitspraak onzer Gereformeerde Kerken“ heet dan ook Ds den Houting „disputabel te stellen“, hetgeen niet geoorloofd is.

Nu zullen we maar niet curieuselijk onderzoeken, welke bindende kracht die Emdensche onderteekening heeft, met name, als men, op het voetspoor van „De Heraut“, tot de letter afhalen wil, teneinde een god gereformeerd man als Ds den Houting te disqualificeren op boven aangegeven wijze. Prof. Dr. H. H. Kuyper heeft zelf met wijlen Prof. Biesterveld de acte der bovenbedoelde Synode van Emden, 4 Oct. 1571, gepubliceerd („Kerkelijk Handboekje“, bl. 35, v.), en daarmede in herinnering gebracht, dat de onderteekening der Franche belijdenis, gelijk ze ter Synode van Emden geschied, volstrekt nog niet hetzelfde beteekende, als wat heden ten dage de aanvaarding eener belijdenis voor een naar gereformeerd kerkrecht bijeengeroepen synode zou beteekenen. Men besloot immers (art. 4), zoodat die „onderschrijving“ der Franche belijdenis ter synode geschied was, alsnog „ook de Nederlandsche-Kerken-Dienaers, die in deze versamelinghe wet en zijn, (te) vermanen, dat sy in die selve onderschrijvinghe bewillighen“. Dit blijve echter versterkt rusten¹⁾.

Een andere, interessantere vraag is deze: acht Prof. Dr. H. H. Kuyper zelf zich gebonden aan elke regel, elke uitdrukking, die in de Franche belijdenis staat? Zoo ja, dan zullen we zijn aanval op Ds den Houting in zijn scherpte beter verstaan. Zoo neen, waarom wil hij dan Ds den Houting handen aanleggen, die hij voor zichzelf niet aanvaardt?

Er is hier inderdaad wel iets om over na te denken. Reeds in 1888 heeft Dr. A. Kuyper in zijn bekende Stone-mengen over het Calvinisme uitgesproken, dat het artikel der Confessie, dat over de roeping der overheid handelt, diende te worden herzien. Bij mijn weten ging deze eisch veel verder dan wat Ds den Houting op de predikantenconferentie verlangde. Maar Dr. A. Kuyper in Nederland en in Amerika publiek verklaart, dat de belijdenis moet herzien worden en dat in feitelijk reeds geruimen tijd, voordat een gravamen ingediend is, vrijmoedig critiek oefent op den doop en ook op den „geest“ der Nederlandsche en ook der Franche belijdenis²⁾, moet men dan voor deze onbegrijpelijkheid dankbaar zijn (wat ook ik graag wezen wil), doch tegelijk Ds den Houting achtervolgen met een beroep zelfs op de geschiedenis van die onderteekening daar in Emden? Het gravamen van Dr. A. Kuyper is anderen tegen een zinsnede van art. 36 is niet voorafgegaan aan publieke bestrijding dier zinsnede, doch daarop gevolgd. Ik merk dit natuurlijk niet op, om daarmede iets af te dingen op den eisch, dat men gravamina tegen de belijdenis langs den goeden weg van de orde stellen zal, met vermindering van voorafgaande propaganda voor een afwijkend gevoelen. Maar ik merk deze dingen wel op, om aan te toonen, dat men den eenen keer een schijnbare mug uitzijgt en de andere maal een kemel doorzwelgt.

„Een schijnbare mug“ — want ik betoogde, dat het nader onderzoek, waarom Ds den Houting vroeg, mogelijk is binnen het kader der reeds aanvaarde belijdenis. Maar daartegenover „een werkelijken kemel“; — niemand toch zal loochenen, dat Dr. A. Kuyper c.s. tegen art. 36 hebben geschreven nog vóórdat een gravamen tegenen was ingediend. Dat ik het met den inhoud

1) Dat men al heel gauw het leven noodeloos verzwaren kan, indien men den weg van „De Heraut“ inslaat, blijkt uit het feit, dat in hetzelfde jaar (1571) waarin men de Emden de Franche belijdenis onderteekende, in Frankrijk zelf eenige moeite onderling had over de uitdrukking in art. 36 der Franche Conf., volgens welke Christus aan het avondmaal ons voedt met de SUBSTANTIE van Zijn lichaam en bloed. De Synode van La Rochelle in 1571 moest de uitdrukking nog eens even onder de loupe nemen; en de Synode van Nîmes 1572 (dus na Emden) constateerde, dat er buitenlandsche kerken waren, die dat woord „substantie“ niet konden accepteren. Men moet ons dus geen noodige lasten opleggen.

2) (Dieu) a mis la glaive en la main des Magistrats, pour primer les pechez commis, non seulement contre la seconde Table des Commandements de Dieu, mais aussi contre la premiere.

van dit gravamen eens ben, doet hier niet ter zake; het loopt nu alleen hierover, dat de één aangenaam bevonden wordt, en verdedigd, ook door „De Heraut“ in critiek op de belijdenis, terwijl de ander met zwaar geslacht wordt bestookt, die eens nader onderzoeken wil, welke gronden er zijn voor een bestaande gewoonte. Hetgeen indertijd door Dr. H. Schokking (zie „Heraut“, no. 1392, 4 Sept. 1904) min of meer verwijtend is aangevoerd tegen Dr. A. Kuyper, die „jarenlang als hoogleeraar aan de Vrije Universiteit zijn afwijkende meening omtrent Artikel 36 der Confessie heeft verkondigd, zonder hierover ooit tot verantwoording te zijn geroepen“, is zoowel in eerste als in tweede instantie (no. 1394) door „De Heraut“ afgewezen, doch op gronden, die Ds den Houting zou kunnen overnemen, om in ieder geval zichzelf te vrijwaren van de tegen hem in 1936 ingebrachte bedenkingen van „De Heraut“.

We zijn ervan overtuigd, dat men nu zeggen kan, dat de critiek hier een „bijsmaak“ krijgt, die aan de objectiviteit van het debat niet bevorderlijk is. Precies datzelfde is het, wat in de hierboven bedoelde kwestie (de opgeworpen bedenking van Dr. H. Schokking) door „De Heraut“ tegen Dr. Schokking is opgemerkt. Wij wagen het nochtans er op, dit puntje even aan te roeren. Men geloove ons: het is niet, om oude koeien uit de sloot te halen. Maar het is om het Utrechtsche debat, dat o.i. van den aanvang af door bezwaren gedrukt is, en in zijn objectiviteit gehinderd is, terug te brengen tot die objectiviteit. Het komt mij voor, dat er tegenwoordig zeer zwaar gepolemiseerd wordt, juist van de zijde dergenen, die, nog niet zoo lang geleden, riepen: „geen polemiek“, of: geen scherpe toon in de polemiek. Ik meen, dat wat „De Heraut“ tegen Ds den Houting aanvoerde, scherper verwijtend deed, dan noodzakelijk was. Toen „De Heraut“ (13 April 1919, no. 2151) critiek oefende op een collega aan de Vrije Universiteit (met volle naamsvermelding), n.l. Prof. Dr. Fabius, is door dit orgaan opgemerkt, dat „uit de door hem (Prof. Fabius) gestelde praemissen schijnt te volgen, dat hij den doop in de Hervormde Kerk bediend, niet als doop zou willen erkennen“. Heeft toen ook „De Heraut“ geklaagd over „jongeren“, die er behoefte aan schijnen te hebben, het werk van Dr. A. Kuyper af te breken? Heeft zij toen geklaagd over disputabel stellen van wat door de belijdenis als dogma der Gereformeerde Kerken was vastgelegd, en dus niet meer disputabel wezen mocht? Ach, neen. Prof. Fabius is zelfs door „De Heraut“ opzettelijk gevrijwaard tegen het verwijt van „enghartigheid“, dat later door dit orgaan nog al eens tegen anderen gekeerd is. En het blad gaf den hoogleeraar Fabius toe, dat een o.t.k.n.e.n.d. antwoord op „de vraag, of het Hervormde Genootschap nog als Kerk te erkennen is“, de consequentie meebrengt, dat dan ook „de doop in de Hervormde Kerk bediend, niet langer als een Christelijke Doop te erkennen valt“.

Had nu „De Heraut“ in 1936 gelijk gehad, in zijn felle polemiek tegen Ds den Houting, dan had het orgaan in 1919 tot Prof. Fabius kunnen zeggen:

- a. de belijdenis heeft al lang vastgelegd, dat de doop in de Hervormde Kerk moet erkend worden;
- b. uw praemissen schijnen dit te willen uitsluiten;
- c. feitelijk zijn dus die praemissen in strijd met de belijdenis;
- d. om dan vervolgens tegen Prof. Fabius te opponeeren met gelijke nadrukkelijkheid, als ook in het geval Ds den Houting zich heeft bloot gegeven.

Van dit alles was evenwel geen spoor aanwezig. Gelukkig ook maar. Want uit de geschriften van Dr. A. Kuyper en vele anderen zijn inderdaad vele waardeeringsoordeelen over het „Hervormde Genootschap“ saam te lezen, waaruit — volgens „De Heraut“ zelf — zou moeten volgen, dat de doop dier kerk niet te aanvaarden is.

Nu zou ondergeteekende — het is al bekend — er niet vóór zijn te beweren: iedere in de Hervormde Kerk bediende doop is onwettig. Ten overvloede zij het nog eens verzekerd.

Maar dan worde daaraan aanstonds toegevoegd, dat Ds den Houting volkomen het recht heeft, op nader onderzoek aan te dringen. Tenzij men den prachtige strijd van Dr. A. Kuyper en vele anderen zou willen afhandelen, als uitgaande van praemissen, die feitelijk de belijdenis disputabel stellen.

Er is — ik geloof gaarne: onbedoeld — een meten met twee maten, dat schadelijk werkt.

Met het bovenstaande heb ik trachten aan te toonen, dat het door Ds den Houting begeerde nadere onderzoek kan en mag worden gevraagd, zonder dat men de vraag zelf in strijd mag noemen met den goeden gang van het kerkelijke leven.

Thans blijft nog over de bespreking van Calvijn. Omdat we evenwel er weinig voor voelen tegen „De Heraut“ te opponeeren in een periode, waarin dit blad niet pleegt uit te komen met artikelen van zijn hoofdredacteur, en tevens, omdat we in vacantielijde lange vervolgartikelen voor deze rubriek minder gewenscht achten, stellen we de behandeling van dit punt uit tot later. We komen dus in de eerste weken niet op dit punt terug, doch hopen later afzonderlijk het nog resterende deel te geven.

K. S.

Promotierecht Theologische School, gaarne erkend gezien door Dr. A. Kuyper.

De particuliere synode van Drente besloot met algemeene stemmen de generale synode van dit jaar te verzoeken, de vraag van het Kamper promotierecht weer (Zie vervolg op blz. 336.)

Muntcorrectie.

De Heiland spreekt ons in het evangelie van een administrateur, die fraude had gepleegd. (Luk. 16: 1—13.)

Zijn wanbeheer zou leiden tot ontslag. Hij bekeek zijn handen eens en zuchtte: Geen werkheden! Zijn capaciteiten lagen uitsluitend op administratief gebied. Maar zijn antecedenten maakten zijn kans op herplaatsing in zulk een functie hoogst onwaarschijnlijk. Zoo doemde dan het spook van de werkloosheid voor hem op. Maar hij denkt zich een redmiddel uit.

Hij gaat de schulden van de debiteuren van zijn patroon devalueeren. Van honderd vaten olie maakt hij: vijftig, van honderd mud tarwe: tachtig. Zoo heft hij zijn isolement van schuldige op en schept zich meer dan één socius, die hem straks wel zal moeten bijstaan.

De patroon van dezen man is sportief gezind. Hij prijst hem als een verstandig heer! Vreemder is het dat Jezus dezen falsaris als voorbeeld stelt.

Dat is niet met het oog op zijn moreele opvattingen, integendeel Jezus wijst op den plicht tot stijfheid in het kleinste.

Maar Jezus prijst hem om zijn consequentie! Deze mensch is aan Mammon getrouw geweest. Hij heeft ook voor Mammon propaganda gemaakt.

Hij moge dan een slecht mensch geweest zijn, maar hij was fair tegenover den duivel, en fair tegenover de wereld.

Hij was een zondaar uit één stuk. Hij was ook een zonde-socialist en geen zonde-aristocraat.

Nu zegt Jezus: Weest gij zoo getrouw tegenover u w Heere. Breek met de inconsequentie in uw leven.

Gij kunt de eerste tafel der Wet niet in eere houden, als gij de tweede tafel devalueert.

Ook in beroep en bedrijf, in geld en goed, moet gij God dienen.

Niet alleen op uw kerken moet staan: Vrede door het Bloed des Kruises.

Dat moet staan op uw winkels en fabrieken, op uw beurzen en dokken. Dat moet te lezen zijn in de banieren van uw patroons- en werkliedenbonden. Dat moet de grondslag zijn van uw politiek program.

Gij zijt des Heeren! Daarom zult gij ook „de gaven der algemeene genade“ niet devalueeren.

Wie de wereld veracht, veracht zijn Schepper. Wie het geld veracht, veracht Hem, van Wien het zilver en het goud is!

Neen, het randschrift op onze guldens is geen falsificatie.

Daarop moet staan: God-met-ons.

Dan pas zijt gij rijk.

Als gij het gansche leven ziet als een Verbondsweldaad en als een Verbondsroeping.

Als gij Christus belijdt als den Verlosser der Maatschappij, omdat Hij de Verlosser is van het Leven.

Prediken wij dit evangelie?

In onzen tijd, welks groote tragiek niet is zijn ellende, maar welks groote tragiek haar uitdrukking vindt in het woord: En daar was géén Verlosser!

Bouwen wij in onze zaken en bedrijven, in onze beroepen en organisaties die groote gemeenschap, die eens hemel en aarde zal vervullen?

Hebt gij uw zaak in het Verbond?

Oefent ge uw beroep uit in het Verbond?

Is uw ambt u een Verbondsampt?

Maakt gij er wat van, zoo goed en zoo kwaad als het mogelijk is of leeft gij uit de oneindige schatten en krachten van de Verlossing?

Wij hebben bonden van patroons en bonden van werklieden. Zij onderscheiden die ook wel als gevers en nemers, maar dat is een fout zoo groot als een fout maar zijn kan, zij hebben noch te geven noch te nemen, maar mogen uitdeelen en mogen ontvangen de schatten Gods.

Van die bonden zeg ik geen kwaad, ik beveel ze gaarne aan. Mits zij ons helpen leiden tot christelijke bedrijven en tot christelijken handel, tot het goddelijk beroep en tot het christelijk ambacht!

Och, dat wij toch in onze dagen van nood vluchten tot Hem, Die ons troosten komt over de smart onzer handen!

N. B.

K. S.

onder de oogen te zien, en na te gaan, of dit recht al dan niet door God den Heere ontkend wordt, opdat te dezer zake genoegzame eenparigheid worde bereikt. M.i. moet ieder, voor- of tegenstander op dit oogenblik, over Drente's voorstel zich verheugen. Want dat we met elkander blijven in de positie van nu, kan niemand verlangen. Een vraag als deze kan met nuchtere argumentatie worden behandeld, — als men wil.

Weinig hadden we vermoed, dat het Weekblad „Woord en Geest” een herinnering uit de historie opdienen zou, die hierbij voor velen verrassend zal zijn. Het blad citeert uit „De Heraut” (23 Febr. 1879, no. 63) een uitspraak van Dr A. Kuiper zelf. Deze luidt — ik citeer uit „De Heraut” zelf, en vermijd daarmee een overigens onbeteekenend foutje in „Woord en Geest” —

„Van den kant der Christelijke Gereformeerde Kerk „wordt het denkbeeld besproken, om te Kampen graden te doen toekennen, met inbegrip van den Doctorstitel.

„Gaarne zagen we deze proef nemen.
„O. i. kan het. (Spatieering van mij, K. S.)
„Maar toch zal het denkkelijk wel worden belet.”

Tot zoover Dr A. Kuiper.

Dr Geelkerken voegt hier aan toe:

De medewerker, die ons op deze uitspraak van Dr A. Kuiper opmerkzaam maakte, heeft dunkt ons volkomen gelijk: het is de moeite waard haar uit de vergetelheid naar voren te brengen.

In 1879 — dus nog vóór de opening der Vrije Universiteit — overwoog men in den kring der toenmalige Christelijke Gereformeerde Kerk reeds de toekenning van het promotie-recht aan de Theologische School.

En Dr Kuiper had daar toen blijkbaar geen enkel bezwaar, allermint een „principeel” bezwaar tegen. Integendeel: hij zag de „proefneming” gaarne; zijns inziens kon het. Deze uitspraak van den stichter der Vrije Universiteit heeft ongetwijfeld te meer betekenis en waarde, omdat Dr Kuiper juist in die dagen — men denke aan zijn polemieken juist destijds met Dr A. W. Bronsveld inzake het recht tot universiteitsinstichting — zich alzijdig en principeel welbewust rekenschap gaf van al wat met universiteiten, kerkelijke opleidingsscholen, wetenschappelijke graden, doctoraten enz. verband hield.

Wat Dr Kuiper bedoeld heeft met dat laatste zinnetje: „Maar toch zal het denkkelijk wel worden belet”, is niet duidelijk. Dacht hij daarbij aan verhuizing van de zijde der Regeering, of aan tegenstand van den kant der Synode? We weten het niet.

Het doet er ook niet toe. Blijft en blijft, dat de man van de Vrije Universiteit niet alleen geen „principeel” bezwaar had, maar zelfs zeer heest „pro” was.

Het was reeds lang bekend, dat de toenmalige Christelijke Gereformeerden begrepen, dat „afbouw” noodig

was, al achtten velen — o. i. terecht — TOEN den tijd daarvoor nog niet gekomen. Maar dat Dr A. Kuiper zóó geschreven heeft, wisten we tot nu toe niet.

In mijn brochure „Afbouw” heb ik indertijd met de stukken aangetoond, dat de later door Dr A. Kuiper ingenomen houding zeer tegenstrijdig was: wat hij voor Kampen een vergriep tegen de wetenschap noemde, te zot om van te spreken, nergens ter wereld verder verstoond, dat hielp hij in andere qualiteit voor andere inrichtingen — h. v. Delft — mogelijk maken. Het geval der raadselen is nu weer met één vermeerderd.

Vóór de eerste phase van den strijd over Kampens promotierecht begon, was Dr A. Kuiper vóór.

En na de jongste phase van dien strijd nam Dr H. H. Kuiper te Parijs een bul aan, die hij — in de debatten over Kampen — een vergriep aan de wetenschap noemde: een doctorsbul van een heusch op eigen naam promoveerende faculteit. Zoo kwam het laatste gebaar van laatstgenoemde zich overbuigen naar het eerste van eerstgenoemde.

Wordt het geen tijd, om nu eindelijk maar eens uit te maken, of het verbod uit God is dan wel uit de menschen?

K. S.

Gereformeerden in Londen.

Eenigen tijd geleden schreven we in ons blad iets over de mogelijkheid, om ook te Londen de gereformeerden bij elkaar te krijgen in kerkelijk samenleven. Te Parijs is reeds zeer veel bereikt; de noeste arbeid van Dr Maaskant te Brussel gaat tot ver om Parijs heen; er is daar zeer veel goeds te melden. Ook voor Londen zou veel kunnen tot stand komen, misschien.

Het verblijdt me daarom zeer, dat eerst de kerk van Veere, daarna de classis Middelburg, thans ook de particuliere synode van Zeeland deze aangelegenheid ahangig hebben willen maken bij de generale synode. Ik verwacht daarvan voor de toekomst veel goeds.

K. S.

Het onmiskenbare feit, dat de groote ketten-rijen juist in de beste eeuwen uitbraken, pleit in niets ten heuren gunste. De heftige beweging van den stroom der geesten, onmisbaar om het goede element tot energie te brengen, stuwt ook het onreine uit zijn bezinking op. Van daar de schelste openbaring van het kwaad, vlak naast het edelste krachtbetoon der waarheid.

Dr A. Kuiper, Het Modernisme een Fata Morgana op Christelijk gebied, Amsterdam, 1871, blz. 62.

was den broederen desses classis toe toenen testimonia oft hy oock myt koensent des overveluschen classis vertoogen zy, ja oft hy oock confirmeert sy, end hoe hy hem oock in syn leven gehouden heeft, gelick die achte acta des Provinciaele Synodi in Sgravenhage gehouden mede brought, end sulex van hem nyet geschiet is, wordt hem nochmaels vande classe operlacht, dat hy deselvighe myt ernst achtervolge ende danighe testimonia in naeste classe thoene.

6. De wyle Reinerio Wincopio operlecht was tot het aventmael des Heeren toe Nykerck toe gericht, end nyet geschiet, sal sich Reinerus veruegen toe Nykerck wanneer het avontmael des Heeren vuytgedeeft sal worden, en tselvighe toe genieten.

7. Alsoo men befindt dat het loffelicke gebruik in alle gereformeerde kercken geusert van het opseggen der vragen des Catechismi in der kercken toe Harderwyck wordt achtergelaeten, hebben die broederen gesloeten, die voorsz. kercke toe vermaenen gelick oock sulex op andere tijden geschiet is om sulex wederom int gebrueck toe brengen.

8. Overmytz dat Wesselo Salingensi oftmael is operlacht toe brengen testimonia syner leere end leven, end dat van hem niet geschiet is, hy oock op alle broederlicke vermaningen des Classis nyet achtet, oock begint vande Classe geheel oft toe blyven, ja zeer onordentlick in syn dienst leeft, hem oock boese getuichnisse in laest verleden Synodo particulaer van een godsalligen diener gegeven is syntz wegen boesen levens, soe achten samptelicke broders hem onwerdich toe syn des predigampz, ende ersdages ant Hoff supplicando toe versuecken, dat hy van syne plaetse geheel end strax geremoveert worde.

9. Belangende Putten de wyle daer noch is een papistighe pape¹⁾, die die omliggende reformeerde kercken grote schade doet, is van de samptelicke broederen gesloeten, dat aent Hoff versocht worde, dat hy geheel syntz diensts metten eersten ontsel worde, end soe daer geen diener soo balde waer toe crygen, opdat dan dat kerspelt nyet gansselick gefinstreert en worde die predicatie Godenhes woortz, dat men dan nae middelen sal wachten, dat middelertyt die kercke myt dienst mach versien worden, alsoe dat die kercke toe Garderen ok tbeste doen wyl, dat die XIII dages eenmael door haer dyener een predicatie doen laete, ende daer dan die selvighe kercke geraetsam vindt mach zy somwylen een vande naeste geselen daertoe versuecken.

10. Die saecke van Barnfelt dat Reynero Wincopio

LITERATUUR EN KUNST

Calvinistische Litteratuurbeschouwing.

II.

In dit en een volgend artikel willen we eenige gedichten bestudeeren volgens eerder genoemde gezichtspunten. Pogend het Woord van God, waarvan geen appèl mogelijk is, de centrale plaats te geven, die het toekomst. Ook in dezen moet Christus' Woord rijklijk onder ons wonen.¹⁾

We kiezen daartoe twee ten vorigen jare verschenen dichtbundels: Witte Velden door Roel Houwink²⁾ en Guldenroede van E. Voorhoeve—Van Oordt³⁾, welke beide het dubbele voordeel bieden van eenvoudig te willen zijn en zich te richten tot de Christenen van dezen tijd.

De eerste verzameling opent met een vers „De Dichter spreekt”. Naar alle waarschijnlijkheid zal het loonend zijn dit inleidend en vermoedelijk programatisch gedicht rustig in ons op te nemen.

DE DICHTER SPREEKT

Heer, geef mij een eenvoudig woord,
dat spreekt tot armen en verdrukten,
te vaak heb ik het hart bekoord
van hen die nimmer voor U bukten,

Die waanden dat wat ik hun zei
meer was dan Uw volkomen woorden;
niet ik, o God, niet ik, maar Gij,
zeg Gij hun wat hun trots nooit hoorde!

Laat mij maar met de kleinen zijn
en met hun hulpeloze vragen,
want eenmaal zal Uw zonneschijn
ook in de dorste levens dagen:

Ik heb geen haast, o Heer. De tijd
is weggeleden uit mijn handen,
ik heb geen haast; Uw eeuwigheid
maakte nog nooit geloof ten schande.

Laat mij in deze stilte maar
en in dit armelijk vertrouwen,
als ik Uw liefde 'dus bewaar,
zult Gij wel eens m'Uw wil ontvouwen.

De meesten van hen die dit gedicht één of twee malen doorlezen, zouden, veronderstellen we, niet

- 1) Col. 3: 16.
- 2) Amsterdam, U. M. Holland.
- 3) Den Haag, J. N. Voorhoeve.

een collegam by mach gestellet worden, wordt suspendeert hen totten naesten classe.

11. Alsoe Joannes Nuckio in vergangen classe toe Hattum operlacht toe predigen und nyet gevattelt is syne predicatie opgeschurt op den naesten classe, edoch sal hy predigen myt besloeten dueren.

12. Overmytz die kereke toe Harderwyck vuyt belastinghe des classis aen den Schultes van Barnfelt gescreven dat hy wolde den huysluyden toe Garderen een dach bestemmen, daer op door een diener van Harderwyck, Timannus Alberti, diener des godlicken wordtz bevestiget worde, ende dat noch nyet geschiet is durch den schultes, dat Johannes Zuiterius, diener toe Nykercken, belastet is sulex aen den geachten schultes scrifflick oft muntlick toe beforderen, op dat eerstdages die confirmatie Timanni door die van Harderwyck mach geschieden.

13. Die confirmatie Wesseli Groningensis wordt opgeschurt aen naestvolgende classe, de wyle men verhoopt dat die kereke toe Dornspyeck tegens die tyt sal onder dak sijn.

14. Overmytz dat Gooswinus Dorrhe noch nyet geconfirmeert is int Oldebroek, wordt Winandus Johannis van de classe belast, dat hy die confirmatie desse aencomende winter verrichte op dat deselvighe geschiet zy tegens naestvolgende classe.

15. Die dienaeren gevraecht synde van de staet uerer kercken end schoelen, hebben samptelicke geantwoerd, dat die selvighe sie in een taemelick gestaet.

16. Die naestvolgende classis sal gehouden worden int vooriaer binnen Harderwyck und sal die selvighe kercke bequaeme tyt und dach aensien die selvig vuyt toe scriyen.

17. Alsoe bevonden wordt dat op die meeste plaetsen ten platten lande ghene gemeente vergadert sint und derhalffen die dieners het aventmael des Heren selfs nyet genieten, is in classe voor guet aengesien, dat soedaghe dieners toe minsten des jars eenmaell sich veruegen ter naeste plaetsen daer des Heren aventmaell wordt vuytgedeeft op een Sonnendach. Ende soe sie ellicke kerspellyden hadden, die bekuaem waar mede te communiceren, dat sie die mede nemen, bish soe langhe, dat sie soe veele lidmaten crygen, darmede sie selfs een gemeente oprechten muegen.

18. Nae geholdene censura morum sindt die broederen in vreden end lyffde gescheiden.

JOHANNES ZUITERUS, praeses.
JOHANNES CAESARIUS, assessor.
TIMANNUS ALBERTI, scriba.

1) Willem de Wees, pastoor.

Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620.

Transcriptie van G. van der Zee, Herv. Pred.

VII.

Ouderlingen en predikanten zijn verplicht de vergaderingen bij te wonen. De stukken moeten in orde zijn. De predikant van Heerde tot afzetting voorgedragen. De pastoor van Putten. Uitgestelde bevestigingsdiensten. Herders zonder „gemeente”.

Acta des Nider Veluschen Classis gehouden binnen der vest Nykerck anno '95 den XXIIIIen Septembris.

1. Nae gedane gebedt is van die broederen vercoren tot een presidem Joannem Zuiterius, dyner toe Nykerck, tot een Assessor Joannes Caesarius, predicant toe Harderwyck, tot een scribam Timannus Alberti, predicant toe Garderen.

2. Die dyenars ende olderlingen soe myt haren credentsen van haren kercken soe in dessen classe verschenen sint: Joannes Caesarius, dyner; Wolterus Woltinck, olderlinck der kercken toe Harderwyck. Winandus Johannis, dienaer, Arendt van Engler, olderlinck der kercken ter Elburch. Johannes Sanderus, dienaer tot Hattum, Johannes Zuiterius, dienaer, Anthonius van Oldenbarnefelt der kercken toe Nykerck; die ander dienaer soe in haeren plaetsen ghene gemeenten hebben, sint sonder credentsen end olderlingen toegelaten worden, als myt name: Gooswinus Dorre, dienaer int Oldebroek; Tielemannus Milius, dienaer toe Nuenspeet; Joannes Anthonij, dienaer toe Elspeet; Wesselus Groningensis, diener tot Dornspyeck, Timannus Alberti, diener toe Garderen; Reinerus Wincopius, diener toe Barnfelt; sint alle dieners erschenen vuytgesondert Wesselus Salingensis, diener tot Heerde.

3. Alsoe Joannes Sanderus, diener der kercken tot Hattum sonder olderlinck compareert is, voortbrengende eenyge reden voor syne excusatie, hebben de broederen soedane excusatie voor ditmael aengenomen, mytz conditie nochtans datmen daer gheen gewoonte van maecke.

4. Wesselus Salingensis, diener toe Heerde, heeft syn wiblyven myt een breeffken onderstaen toe entschuldigen, welke die broederen van ghene warde en achten, welck breeffken int Classicaele boeck gelecht is.

5. Overmytz Joanni Anthonio, diener toe Elspeet in lesten gehouden classe toe Hattum opgelecht

zoo gemakkeli
wat ze eigenli
chien een m
gebeven zijn
Christen-eenvo
voortschrijden
van het gehele
daartoe hebbe
Nu zou het
een andere og
deliden. Een c
dient beter. E
Waarom bic
rant te moge
De schijnbare
laast ons nie
vast te stelle
allen die e
dom hebben o
ten we niet a
met „die nimm
strophe behee
lend, de beide
Uitgaande v
n zeggen: dar
voor God wel
nieren ons,
„kleinen”⁴⁾
hen⁵⁾; ook vo
Toch geven
ringe waarsch
meer armen, v
wordt door he
levens” in de
meden.

Zijn het dan
in van het w
niet dalen? E
die van gelo
Maar een Sc
a ons niet mo
denkbaar, dat
uaderscheiding
toch, poëzie,
motto draagt
Schriftuurlijke
dat kunnen, v
leeft.

Is het alzo
van zijn mede
reiken, daar
aristiek van h
De trotschen
„bekoord”. (H
tegenover het

Nu zouden
herroeping, ve
dat die onbu
Gods”⁷⁾. Maar
daarvan neem
van een die x
doen. In den
niet ons, maar
de door den
al ik den ove
en dichter he
gezongen.

„Laat mij m
of de schake
vast te stelle
hier, dunkt o
heeren van
hooger gaan
waarom wil h
te leeren roe
looze vragen
„Heilige heeft
„Eenmaal z
levens dagen”.

Als over de
ging, was Jes
getuigenis!”¹¹⁾
in het ons ge
nids onder d
Gods glans o
Toch wordt
lijk. Nog stee
gedachten van
bewegen. En
prelatie „dor
toch nog alti
toen schijnend
maid.”¹²⁾

De vierde st

4) Vgl. Groshen
5) Matth. 5: 3.
6) In Hij, Zijne c
nade: Zalig zijt
7) Joh. 16: 33.
8) 1 Petr. 4: 1.
9) Psalm 115:
10) Psalm 51: 2
11) Jac. 1: 9.
12) Jes. 8: 20.
13) Spr. 4: 18.
14) Psalm 97: 3
Hertegenover
heden we met
„licht in het bew
verschillende on
geen „einmal
op den dag van
ter niet op in